

Rozhledy matematicko-fyzikální

Zdeněk Janout

Kraus, I.: Fyzika v kulturních dějinách Evropy. Atomový věk

Rozhledy matematicko-fyzikální, Vol. 85 (2010), No. 4, 88–89

Persistent URL: <http://dml.cz/dmlcz/146391>

Terms of use:

© Jednota českých matematiků a fyziků, 2010

Institute of Mathematics of the Czech Academy of Sciences provides access to digitized documents strictly for personal use. Each copy of any part of this document must contain these *Terms of use*.

This document has been digitized, optimized for electronic delivery and stamped with digital signature within the project *DML-CZ: The Czech Digital Mathematics Library* <http://dml.cz>

RECENZE

Kraus, I.: Fyzika v kulturních dějinách Evropy. Atomový věk.

Česká technika – nakladatelství ČVUT, Praha 2010

Atomový věk je pátý, poslední svazek pětidílné publikace *FYZIKA v kulturních dějinách Evropy*. Cílem autora, profesora Ivo Krause, je v této pentalogii seznámit čtenáře s významnými objevy, vynálezy a životními osudy filosofů a přírodovědců od antiky až do konce 20. století, kteří svými myšlenkami a činy ovlivnili rozhodujícím způsobem vývoj evropské civilizace. První svazek *Starověk a středověk* byl vydán v roce 2006 a přibližuje čtenářům filosofy a myslitele z období antiky a středověku. Druhý svazek *Od Leonarda ke Goethovi* (2007) časově pokrývá období od 15. století do první poloviny 18. století. Třetí svazek *Století elektřiny* (2008) pokrývá období druhé poloviny 18. století a hlavně 19. století. Čtvrtý svazek *Romantici a klasikové* (2009) je věnován období od Velké francouzské revoluce až do druhé světové války, a to fyzikům, jejichž dílo se stalo základem moderní atomové teorie. Krátké recenze k těmto svazkům najde čtenář v *Rozhledech matematicko-fyzikálních* [1–4]. Pátý svazek *Atomový věk* (2010) je věnován zakladatelům moderní fyziky, tj. teorii relativity, kvantové fyzice, fyzice atomové, jaderné a částicové.

Pátý svazek je rozdělen na tři části: *Setkání s laureáty*, *Fyzikové z východu* a *Šedm univerzitních měst*.

V první části je pojednáno o životě, názorech a dílech laureátů Nobelovy ceny, kterými jmenovitě jsou Max Planck, Albert Einstein, Philipp Lenard, Johannes Stark, Max von Laue, William Henry a William Lawrence Braggové, Ernest Rutherford, Niels Bohr, Max Born, Louis de Broglie, Enrico Fermi, Werner Heisenberg, Paul Dirac, Erwin Schrödinger a Wolfgang Pauli. Seznam těchto laureátů je doplněn o Stephena Hawkinga, jehož přínos k pochopení zákonitostí našeho světa je srovnatelný se zásluhami Johanna Keplera, Galileia Galileiho, Isaaca Newtona a Alberta Einsteina.

V druhé části je pojednáno o ruských fyzících; jmenovitě to jsou Abram Fjodorovič Joffe, Pavel Aleksejevič Čerenkov, Ilja Michajlovič Frank, Igor Jevgeněvič Tamm, Pjotr Leonidovič Kapica, Lev Davidovič Landau, Andrej Dmitrijevič Sacharov, Vladimir Josifovič Veksler, Dmitrij Ivanovič Blochincev, Georgij Nikolajevič Flerov, Aleksandr Michajlovič Prochorov, Nikolaj Gennadievič Basov, Žores Ivanovič Alfjorov, Aleksej Aleksejevič Abrikosov a Vitalij Lazarevič Ginzburg.

V předcházejících dílech *Fyziky* [1–4] se čtenář seznámil s historií řady evropských i mimoevropských vysokých škol. V pátém svazku, v třetí části, autor knihy popisuje osobní vzpomínky na sedm ruských univerzit (Sankt Petěrburg, Novosibirsk, Tomsk, Krasnojarsk, Irkutsk, Jakutsk a Vladivostok), na kterých

přednesl přednášku, vyměnil zkušenosti s fyziky v laboratořích, napsal společnou vědeckou publikaci, knihu, či řadu týdnů učil. Autor při svých každoročních pobytech procestoval velkou část Sibíře a Dálného východu, navštívil mnoho tamních míst, seznámil se s životem v tajze, se školstvím, s Transsibiřskou magistrálou dlouhou 9288 km, s osudy našich legionářů, kteří po ní putovali až do Vladivostoku. O tom všem píše autor v třetí části.

Kniha není pouhým vyprávěním o životě učenců, jejich objevech, funkcích, vyznamenáních, či počtách, ale dokumentuje i prostředí, ve kterém žili, s kým se stýkali a spolupracovali. A tak se čtenář navíc dozví o dvou prohlášeních německých intelektuálů z října 1914 k německé účasti v první světové válce, o Výmarské republice a Třetí říši, kdo byl Georg Placzek, hypotézu velkých čísel od P. A. M. Diraca, proč byl vězněn L. D. Landau, že W. Pauli byl občanem čtyř států a jeho otec pocházel z Prahy, o ženách E. Schrödingera, o prohlášení 66 předních sovětských vědců na udělení Nobelovy ceny za mír v roce 1975 A. S. Sacharovovi, o sovětském akademikovi, který svoji kariéru zahájil z pěti vět publikovaných v prestižním časopisu *Physical Review*, o českém cestovateli Jiřím Drázkem z Dráchova, který v roce 1693 vykonal cestu s ruským vyslancem Isbrandem z Moskvy přes Sibiř do Číny a po návratu napsal knihu (1697). Text knihy je vhodně doplněn kvalitními obrázky a barevnými reprodukcemi popisovaných osobností a jejich výzkumných aparatur. Pozitivně hodnotím i často se vyskytující informační poznámky „pod čarou“. Samozřejmostí je jmenný rejstřík uvedený v závěru knihy.

Kniha je napsána čtivě a lze ji doporučit všem, kteří se zajímají o historii přírodních a společenských věd. Je rozšířením informací obsažených v učebnicích fyziky, přírodopisu a dějepisu středních škol.

Náklad knihy je 200 výtisků, kniha má 310 stran. Je ji možné zakoupit či objednat v prodejně technické literatury ČVUT v Praze 6, v Bílé ulici č. 6. e-mail: homola@vc.cvut.cz.

Zdeněk Janout

Literatura

- [1] Janout, Z.: Recenze knihy *Fyzika v kulturních dějinách Evropy. Starověk a středověk* autora I. Krause. *Rozhledy matematicko-fyzikální* **82**, č. 1, (2007), str. 57.
- [2] Janout, Z.: Recenze knihy *Fyzika v kulturních dějinách Evropy. Od Leonarda ke Goethovi* autora I. Krause. *Rozhledy matematicko-fyzikální* **83**, č. 4, (2008), str. 57.
- [3] Janout, Z.: Recenze knihy *Fyzika v kulturních dějinách Evropy. Století elektriny* autora I. Krause. *Rozhledy matematicko-fyzikální* **84**, č. 3, (2009), str. 65.
- [4] Janout, Z.: Recenze knihy *Fyzika v kulturních dějinách Evropy. Romantici a klasikové* autora I. Krause. *Rozhledy matematicko-fyzikální* **85**, č. 1, (2010), str. 61.